

DOI: 10.31793/1680-1466.2018.23-4.327

Бібліометричний аналіз наукових публікацій у журналі «Ендокринологія» за 1996-2017 роки

І.П. Пастер,
О.Я. Гирявенко

ДУ «Інститут ендокринології та обміну речовин ім. В.П. Комісаренка НАМН України»

Резюме. Мета — провести бібліометричний аналіз наукових публікацій у журналі «Ендокринологія» за 1996-2017 роки. **Матеріал і методи.** Об'єктом дослідження стали всі номери Журналу за 1996-2017 роки, а предметом дослідження — заголовки рубрик і наукових публікацій, а також (вибірково) наукові публікації або реферати до них. Методи дослідження — відбір, бібліографічна характеристика, групування та системний контент-аналіз наукових публікацій у Журналі. Контент-аналіз, або кількісний аналіз документів полягає в переведенні масової текстової інформації в кількісні показники. **Результати.** У Журналі опубліковано 807 наукових праць протягом 1996-2017 років. Найбільша кількість публікацій припадає на 2012 (54 записи) та 2013 (50 записів) роки. Переважну частину публікацій становлять оригінальні дослідження (66,5% від загальної кількості). Співвідношення між публікаціями оригінальних експериментальних і клінічних досліджень становить 1:3. Найбільшу кількість публікацій за клінічною тематикою присвячено цукровому діабету (49,5% від загальної кількості) та патології щитоподібної залози (24,4%). Співвідношення між публікаціями з питань діагностики та лікування становить 1:3. Найбільшу кількість публікацій за експериментальною тематикою присвячено щитоподібній (22,8% від загальної кількості), підшлунковій (22,8%) і наднирковим (25,4%) залозам. **Висновки.** Останніми декількома роками рівень публікацій залишається стабільним. Необхідна розробка комплексної програми з підвищення цитування публікацій та отримання імпаکت-чинника.

Ключові слова: журнал «Ендокринологія», наукові публікації, бібліометричний аналіз.

Державну установу «Інститут ендокринології та обміну речовин ім. В.П. Комісаренка НАМН України» (далі — Інститут) було створено згідно з Постановою Кабінету Міністрів Украї-

ни № 1244 від 12.12.1964 року (Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 40 від 18.01.1965 року). Наразі Інститут є науковим, консультативним і лікувальним закладом, що надає допомогу дорослим і дітям із захворюваннями щитоподібної залози, цукровим діабетом та іншою ендокринною патологією. Інститут є

* Адреса для листування (Correspondence): ДУ «Інститут ендокринології та обміну речовин ім. В.П. Комісаренка НАМН України», вул. Вишгородська, 69, м. Київ, 04114, Україна. E-mail: pasteur@ukr.net

Оригінальні дослідження

провідною в Україні науково-дослідною базою для підготовки аспірантів, клінічних ординаторів, захисту докторських і кандидатських дисертацій з фаху «ендокринологія», підготовки фахівців на курсах стажування та інформації, виконує широке коло фундаментальних і прикладних науково-дослідних робіт.

Також Інститут є засновником науково-практичного медичного журналу «Ендокринологія» (далі — Журнал), який функціонує з квітня 1996 року та внесений до Переліку наукових фахових видань України (медичні та біологічні науки). У Журналі публікуються оригінальні статті, огляди, лекції, короткі повідомлення та інші матеріали з фундаментальних і прикладних проблем ендокринології. Кожна стаття або повідомлення супроводжуються анотацією українською, англійською та російською мовами. Повні версії Журналу можна переглянути на офіційному сайті Інституту (www.iem.net.ua/for-specialists/magazine/) або на офіційній сторінці журналу (www.endokrynologia.kiev.ua) [1, 2].

Журнал індексується в міжнародній наукометричній базі даних «Index Copernicus International», базі даних «Directory of Research Journal Indexing», повнотекстовій базі даних наукових журналів відкритого доступу «Open Academic Journals Index», базі даних «Journals Master List», загальнодержавній реферативній базі даних «Україніка наукова» та базі даних українського реферативного журналу «Джерело». Журнал внесено до реєстру Міжнародного центру періодичних видань (Париж, Франція) під числовим кодом міжнародної ідентифікації ISSN1680-1466.

Тематичні проблеми Журналу: експериментальні та клінічні проблеми ендокринології та метаболізму (діабетологія, тиреоїдологія, патогенез, профілактика, діагностика, терапевтичне та хірургічне лікування, епідеміологія ендокринних захворювань та їх ускладнення, статева патологія, гінекологія тощо). Періодичність виходу номерів Журналу — 4 рази на рік; об'єм — до 12 звичайних друкованих аркушів та 24 опублікованих сторінок; наклад — 4000 примірників.

Членами редакційної колегії Журналу є Тронько М.Д. (головний редактор), Кваченюк А.М. і Соколова Л.К. (заступники головного редактора з клінічної ендокринології), Микоша О.С. (заступник головного редактора з експериментальної ендокринології), Гирявенко О.Я. (відповідальний секретар), Богда-

нова Т.І., Большова О.В., Гульчій М.В., Зубкова С.Т., Караченцев Ю.І., Коваленко А.Є., Ковзун О.І., Корпачев В.В., Кравченко В.І., Лучицький Є.В., Маньковський Б.М., Науменко В.Г., Орленко В.Л., Полтораєв В.В., Пушкарєв В.М. і Резніков О.Г.

До редакційної ради Журналу входять Боцюрко В.І. (Івано-Франківськ), Вендзилович Ю.М. (Львів), Власенко М.В. (Вінниця), Войнілович В.О. (Чернігів), Кирилюк М.Л. (Київ), Мельниченко Г.О. (Російська Федерація), Спринчук Н.А. (Київ), Ткач С.М. (Київ), Томас Дж. (Велика Британія), Хатч М. (США), Шестакова М.В. (Російська Федерація) і Ямашіта С. (Японія).

Мета дослідження — бібліометричний аналіз наукових публікацій у журналі «Ендокринологія» за період з 1996 по 2017 роки.

Матеріали та методи

Метод дослідження — відбір, бібліографічна характеристика, групування та системний контент-аналіз наукових публікацій у Журналі. Контент-аналіз, або кількісний аналіз документів полягає в переведенні масової текстової інформації в кількісні показники.

Об'єктом дослідження стали всі номери Журналу за 1996-2017 роки, а предметом дослідження — заголовки рубрик і наукових публікацій, а також (вибірково) наукові публікації або реферати до них.

До аналізу включено основні рубрики Журналу «Оригінальні дослідження», «Короткі повідомлення», «Огляди» і «Лекції», а також допоміжні рубрики «Актуальна інформація», «Випадки з практики», «Дискусії», «Діагностика та лікування», «Для практичного лікаря», «З фахових видань», «Замітки з практики», «Інформаційні матеріали», «Інформація про наукові зібрання», «Історія ендокринології», «Клінічні спостереження», «Клінічні випадки», «Новини світової ендокринології», «Освітній досвід», «Практикуючому лікарю», «Проблеми викладання ендокринології» та «Суміжні фахівці — ендокринологам». Усі допоміжні рубрики об'єднано в групу «Інші публікації».

З аналізу включено інші допоміжні рубрики, зокрема «Новини», «Рецензії», «Хроніка», «Ювілеї» тощо, які не містили достатньої наукової інформації.

Статистичну обробку результатів здійснювали за стандартними методами варіаційної статистики. Показники наведено як середнє арифметичне $\pm$ статистична похибка середнього арифметичного ($M \pm m$) і медіана (Me).

Результати та їх обговорення

За 22 роки видання Журналу в ньому розміщено 807 наукових публікацій. Аналіз розподілу публікацій за роками показав, що в період 1996-2000 роки їх кількість не перевищувала 38 одиниць на рік ($M \pm m = 33,2 \pm 1,8$; $Me = 34,0$; $n = 5$), у період 2001-2005 роки цей показник дещо зріс і коливався від 30 до 41 одиниці на рік ($35,4 \pm 2,3$; $38,0$; 5), у період 2006-2011 роки — від 24 до 38 одиниць на рік ($30,8 \pm 2,1$; $31,5$; 6) і в період 2012-2017 роки — від 46 до 54 одиниць на рік ($46,5 \pm 2,6$; $47,0$; 6) (рис. 1). Останніми шістьма роками значне зростання пояснюється збільшенням вдвічі кількості номерів на рік (4 замість 2) і зміною формату журналу.

За аналізований період публікації в Журналі було представлено оригінальними статтями, оглядами та лекціями, короткими повідомленнями, а також іншими науковими працями. Співвідношення різних видів публікацій змінювалося з часом (табл. 1). Так, частка оригінальних статей спочатку зросла від 59,6% 1996-2000 роками до 74,6% 2006-2011 роками, після чого дещо знизилася до 68,8%. За період аналізу відповідні показники зросли для оглядів/лекцій (з 19,3% до 25,8%) і для інших наукових праць (з 4,2% до 5,4%). Щодо коротких повідомлень, то їх частка постійно знижувалася, а з 2012 року публікацію було призупинено. Частки оглядів/лекцій та інших публікацій зросли, натомість ця динаміка не є стабільною та суттєвою.

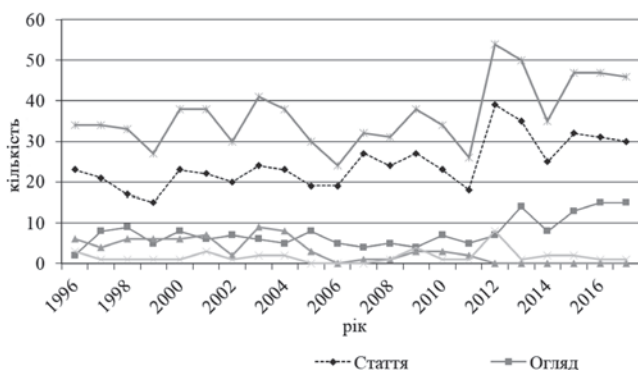

Рис. Розподіл публікацій по роках.

Серед оригінальних статей постійно зростає частка публікацій із клінічної тематики: якщо 1996-2000 роками вона становила 62,6%, то 2012-2017 роками збільшилася до 83,3%. Серед коротких повідомлень зросла частка публікацій з експериментальної тематики з 32,1% 2006-2011 роками до 60,0% 2006-2011 роками.

За результатами кількісного аналізу з'ясовано, що майже половина всіх публікацій у Журналі за клінічними напрямками (316 одиниць, 49,5% від загальної кількості) стосується проблем цукрового діабету (насамперед 2-го типу) і понад третину з них — безпосередньо методів лікування (табл. 2). На другому місці за кількістю (156 одиниць, 24,4% від загальної кількості) публікації з проблем захворювань щитоподібної залози з рівномірним розподілом на злоякісну та доброякісну патологію. Що стосується патології росту, обміну речовин, надниркових і статевих залоз, то загальна кількість публікацій склала 55 одиниць (8,6% від загальної кількості), а основна увага приділялася питанням лікування. У цілому безпосередньо питання діагностики винесено в заголовки 11,3% публікацій, а питання терапії — 31,0%.

Серед публікацій за експериментальними напрямками майже однакові частки (по чверті від загальної кількості) становлять публікації з ре-

Таблиця 1. Розподіл публікацій за видами

№ п/п	Вид публікації	Дата публікації				Разом
		1996-2000	2001-2005	2006-2011	2012-2017	
1	Оригінальне дослідження, в тому числі:	99 (59,6%)	108 (61,0%)	138 (74,6%)	192 (68,8%)	537 (66,5%)
1.1	експериментальне	37	29	41	32	139
1.2	клінічне	62	79	97	160	398
3	Огляд і лекція	32 (19,3%)	32 (18,1%)	30 (16,2%)	72 (25,8%)	166 (20,6%)
4	Коротке повідомлення, в тому числі:	28 (16,9%)	29 (16,4%)	10 (5,4%)	0 (0,0%)	67 (8,3%)
4.1	експериментальне	9	6	6	0	21
4.2	клінічне	19	23	4	0	46
5	Інше	7 (4,2%)	8 (4,5%)	7 (3,8%)	15 (5,4%)	37 (4,6%)
6	Разом	166 (100,0%)	177 (100,0%)	185 (100,0%)	279 (100,0%)	807 (100,0%)

Примітка: відсотки вказано від загальної кількості публікацій за кожний період і за весь час.

Оригінальні дослідження

зультатами досліджень, які стосуються щитоподібної, підшлункової або надниркових залоз (табл. 3).

У 262 публікаціях зазначено по 1 автору, в 163 публікаціях — по 2, в 138 публікаціях — по 3, в 118 публікаціях — по 4, в 52 публікаціях — по 5 і в 74 публікаціях — по 6 і більше. Тобто, понад половину публікацій (52,7% від загальної кількості) написано одним або двома співавторами.

Крім співробітників Інституту, авторами 153 публікацій зазначено співробітників 131 установи або організації, 15 з яких мали по-

Таблиця 2. Розподіл публікацій за клінічними напрямками

№ п/п	Об'єкт публікації	Кількість публікацій	у тому числі	
			діагностика	лікування
1	Цукровий діабет, у тому числі:	316 (49,5%)	24 (7,6%)	111 (35,1%)
1.1	1-го типу	82	5 (6,1%)	34 (41,5%)
1.2	2-го типу	124	6 (4,8%)	39 (31,5%)
2	Патологія щитоподібної залози, в тому числі:	156 (24,4%)	26 (16,7%)	59 (37,8%)
2.1	злякасна	61	7 (11,5%)	26 (42,6%)
2.2	доброякісна	64	12 (18,8%)	22 (34,4%)
3	Патологія надниркових залоз	21 (3,3%)	4 (19,0%)	7 (33,3%)
4	Патологія статевих залоз	20 (3,1%)	1 (5,0%)	6 (30,0%)
5	Патологія росту	9 (1,4%)	2 (22,2%)	4 (44,4%)
6	Патологія обміну речовин	5 (0,8%)	1 (20,0%)	2 (40,0%)
7	Інша патологія	43 (6,7%)	14 (32,6%)	9 (20,9%)
8	Інше	69 (10,8%)	-	-
9	Разом	639 (100,0%)	72 (11,3%)	198 (31,0%)

Примітка: в колонці «Кількість публікацій» відсотки вказано від загальної кількості публікацій, у колонках «діагностика» та «лікування» — від кількості публікацій із певної патології.

Таблиця 3. Розподіл публікацій за експериментальними напрямками

№ п/п	Об'єкт публікації	Оригінальні дослідження	Короткі повідомлення	Загальна кількість
1	Щитоподібна залоза	31 (22,1%)	6 (27,4%)	37 (22,8%)
2	Підшлункова залоза	34 (24,3%)	3 (13,6%)	37 (22,8%)
3	Надниркові залози	34 (24,3%)	7 (31,8%)	41 (25,4%)
4	Статеві залози	16 (11,4%)	3 (13,6%)	19 (11,7%)
5	Інше	25 (17,9%)	3 (13,6%)	28 (17,3%)
6	Разом	140 (100,0%)	22 (100,0%)	162 (100,0%)

Примітка: відсотки вказано від загальної кількості кожного виду публікацій.

над 10 публікацій у Журналі (табл. 4). Менше публікацій подано співробітниками Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова МОЗ України (8 публікацій), Інституту фізіології ім. О.О. Богомольця НАН України, Тернопільського державного медич-

Таблиця 4. Активність Інституту та інших установ за публікаціями у Журналі

№ п/п	Установа	Загальна кількість	У тому числі, самостійних
1	ДУ «Інститут проблем ендокринної патології ім. В.Я. Данилевського НАМН України», Харків	58	41
2	Національний медичний університет ім. О.О. Богомольця МОЗ України, Київ	48	35
3	Національна медична академія післядипломної освіти ім. П.Л. Шупика МОЗ України, Київ	24	15
4	Харківська медична академія післядипломної освіти МОЗ України, Харків	17	7
5	Донецький національний медичний університет МОЗ України, Лиман	16	13
6	Український науково-практичний центр ендокринної хірургії, трансплантації ендокринних органів і тканин МОЗ України, Київ	15	10
7	ДУ «Інститут геронтології ім. Д.Ф. Чеботарьова НАМН України», Київ	14	9
8	Харківський національний медичний університет МОЗ України, Харків	13	12
9	Інститут біохімії ім. О.В. Палладіна НАН України, Київ	12	2
10	Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького МОЗ України, Львів	12	10
11	ДУ «Національний науковий центр радіаційної медицини НАМН України», Київ	12	2
12	ДУ «Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків НАМН України», Харків	11	10
13	ВДНЗУ «Буковинський державний медичний університет МОЗ України», Чернівці	10	7
14	ДУ «Інститут педіатрії, акушерства і гінекології НАМН України», Київ	10	5
15	Івано-Франківський національний медичний університет МОЗ України, Івано-Франківськ	10	9
	Всього	282	187
	ДУ «Інститут ендокринології та обміну речовин ім. В.П. Комісаренка НАМН України», Київ	482	380

ного університету ім. І.Я. Горбачевського МОЗ України, Вінницького обласного клінічного високоспеціалізованого ендокринологічного центру МОЗ України, ДУ «Національний інститут раку НАМН України» (по 7 публікацій), ДУ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України» (6 публікацій), Київський національний університет імені Тараса Шевченка і ДУ «Національний науковий центр «Інститут кардіології ім. акад. М.Д. Стражеска» НАМН України» (по 5 публікацій). Ще 9 установ або організацій мають по 4 публікації, 10 – по 3, 25 – по 2 і 64 – по 1.

Слід відзначити, що авторами публікацій були також співробітники 22 зарубіжних установ, зокрема National Cancer Institute (Rockville, MD20852, USA), National Institute for Public Health and the Environment (3720 VA Bilthoven, Netherlands) (по 3 публікації); Columbia University (New York, NY10032, USA), Federal University of São Paulo (São Paulo, Brazil), Philipps University (Marburg, Germany), University of North Carolina at Charlotte (North Carolina, Charlotte, USA), Региональный диагностический центр (Алматы, Республика Казахстан) (по 2 публікації); Bath University (BA1 1RL, UK), European Centre for Ecology and Health Protection, World Health Organization (Rome, Italy), European Centre for Environmental Health, World Health Organization (Copenhagen, Denmark), Hoechst A.G. (Frankfurt-on-Main, Germany), Institute of Parasitology and Biomedicine (Granada, Spain), Johannes Gutenberg University (55101 Mainz, Germany), Karolinska University Hospital (Huddinge, SE-14186 Stockholm, Sweden), Romanian Telemedicine Center (70208 Bucharest, Romania), University of Georgia (Athens, Georgia 30602-7273, USA), University School of Medical Sciences (Poznan, Poland), Інститут вуха, горла, носа, Центр щитовидної залози, «Проект Чорнобиль» (Нью-Йорк, США), Інститут діабета університета Улм (89081 Улм, Німеччина), Государственный университет медицины и фармации им. Н. Тестемицану (Кишинев, Молдова), НИИ клинической медицины им. М.А. Топчибашева (Баку, Азербайджан), Республиканский специализированный научно-практический медицинский центр эндокринологии МЗ Республики Узбекистан (Ташкент, Республіка Узбекистан) (по 1 публікації).

Співробітники Інституту були авторами 482 публікацій, з яких 102 написано в співавторстві зі співробітниками інших наукових установ. Двадцять співробітників Інституту були авторами або співавторами у понід 16 публікаціях (табл. 5). Шістнадцять осіб і надалі продовжують працювати в Інституті.

Цікаво, що «рекорд» за кількістю авторів (5154 особи) зафіксовано для дослідницької статті, в якій викладено результати спроби точнішої оцінки розміру елементарної частинки – бозона Хіггса з використанням великого адронного колайдера в лабораторії фізики частин Європейської організації ядерних досліджень поблизу Женеви (Швейцарія) [3]. Загальний об'єм статті становить 33 сторінки, з яких перші 8,5 описують саме дослідження та містять 40 посилань, ще на 15,5 сторінках перераховано авторів і на 9 сторінках – їх установи.

Крім вказаних наукових публікацій, у періодичних номерах Журналу було розміщено:

- 1) матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 80-річчю Українського НДІ фармакотерапії ендокринних захворювань (м. Харків, 17-19 листопада 1999 року) – 1999, Т. 4, № 2, С. 189-304;
- 2) матеріали I науково-практичної конференції молодих вчених, присвяченої 95-річчю з дня народження акад. В.П. Комісаренка (м. Київ, 30-31 січня 2002 року) – 2002, Т. 7, № 1, С. 101-149;
- 3) рішення Пленуму Асоціації ендокринологів України (м. Київ, 27 травня 2005 року) – 2005, Т. 10, № 2, С. 256-258;
- 4) матеріали науково-практичної конференції «20 років після Чорнобильської катастрофи» (м. Київ, 16 березня 2006 року) – 2006, Т. 11, № 1, С. 80-141;
- 5) тези науково-практичної конференції «Актуальні питання діагностики та лікування дитячої ендокринної патології» (м. Київ, 8-9 червня 2006 року) – 2006, Т. 11, № 2, С. 249-270;
- 6) тези науково-практичної конференції «Актуальні Проблеми тиреоїдології» (м. Київ, 14-15 жовтня 2010 року) – 2010, Т. 15, № 2, С. 313-355;
- 7) тези конференції молодих вчених Інституту ендокринології та обміну речовин ім. В.П. Комісаренка НАМН України (м. Київ, 17 лютого 2011 року) – 2011, Т. 16, № 1, С. 114-355;
- 8) матеріали науково-практичної конференції

Оригінальні дослідження

Таблиця 5. Активність співробітників Інституту за публікаціями у Журналі

№ п/п	Співробітник	Оригінальні статті	Огляди та лекції	Короткі повідомлення	Інші публікації	Загальна кількість	у тому числі, самостійних
1	Тронько М.Д.	47	27	7	4	80	4
2	Ковзун О.І.	28	4	4	0	36	1
3	Коваленко А.Є.	17	10	2	1	30	0
4	Пушкарьов В.М.	16	5	4	3	28	5
5	Єфімов А.С.	16	6	3	1	26	1
6	Пастер І.П.	8	14	4	0	26	7
7	Кравченко В.І.	23	2	0	0	25	0
8	Рібаков С.Й.	10	11	3	1	25	10
9	Большова О.В.	8	8	3	2	21	0
10	Корпачов В.В.	14	5	1	1	21	1
11	Богданова Т.І.	19	1	0	0	20	1
12	Зубкова С.Т.	19	0	1	0	20	0
13	Кваченюк А.М.	13	5	0	0	18	3
14	Маньковский Б.М.	12	4	0	2	18	2
15	Мікоша О.С.	14	1	3	0	18	0
16	Соколова Л.К.	9	7	1	1	18	4
17	Ткач С.М.	16	1	0	1	18	9
18	Корпачова-Зінич О.В.	14	2	0	1	17	1
19	Воскобойник Л.Г.	15	1	0	0	16	7
20	Олійник В.А.	11	3	0	2	16	2

«Новітні технології в діагностиці, профілактиці та лікуванні найбільш поширених ендокринних захворювань» (м. Львів, 25-26 жовтня 2012 року) – 2012, Т. 17, № 4, С. 5-9;

- 9) тези конференції молодих учених ДУ «Інститут ендокринології та обміну речовин ім. В.П. Комісаренка НАМН України» (м. Львів, 25 квітня 2013 року) – 2013, Т. 18, № 3, С. 84-89.

В окремих номерах Журналу розміщено:

- 1) матеріали VI з'їзду ендокринологів України (до 10-річчя незалежності України) (м. Київ, 23-25 травня 2001 року) – 2001, Т. 6, додаток;
- 2) матеріали VII з'їзду ендокринологів України (до 100-річчя від дня народження В.П. Комісаренка) (м. Київ, 15-18 травня 2007 року) – 2007, Т. 12, додаток;
- 3) матеріали I конгресу Асоціації ендокринологів України (м. Київ, 21-23 квітня 2010 року) – 2010, Т. 15, додаток;
- 4) матеріали II конгресу Асоціації ендокринологів України (м. Київ, 18-19 квітня 2012 року) – 2012, Т. 17, № 1, додаток 1;
- 5) тези VIII з'їзду Асоціації ендокринологів України (м. Київ, 20-22 жовтня 2014 року) – 2014, Т. 19, № 4.

З 2012 року як додаток до першого номера Журналу видається «Довідник основних по-

казників діяльності ендокринологічної служби України» за попередній рік.

Отже, протягом останніх 22 років у Журналі опубліковано 807 наукових праць, що свідчить про високий науковий рівень видання.

На жаль, на даний момент широко застосовується оцінка наукового доробку співробітника, колективу або організації за кількістю опублікованих статей, монографій, підручників, отриманих патентів тощо [4]. Тому і наукова діяльність зводиться до написання якомога більшої кількості рукописів за рахунок зниження якості, що надто легко зробити в умовах формального рецензування редакціями спеціалізованих видань.

Також у процесі участі в різного роду конкурсних відборах (на вакантну посаду, проектів наукових досліджень тощо) серед іншого для кожного виконавця необхідно вказати кількість статей у виданнях, що входять до наукометричних баз даних, що свідчить про спробу залучення наукометричних методів до процесу конкурсного відбору [4].

Наукометричні бази даних – це бібліографічні та реферативні бази даних з інструментами для відстеження цитованості статей, опублікованих у наукових виданнях [5]. Їх було розроблено для об'єктивної оцінки ефективності наукової діяльності та її перспективних напрямків

за кількістю посилань на її результати в різних видах наукової продукції [4].

Найбільш авторитетними та повними є бази даних Web of Science Core Collection від корпорації Thomson Reuters і Scopus від видавничої корпорації Elsevier.

Показником цитування наукових журналів, що визначає їхню інформаційну значущість, є імпаکت-чинник [6]. Імпакт-чинник журналу — один із формальних критеріїв, за яким можна порівнювати важливість наукових результатів, отриманих у суміжних галузях знань. Імпакт-чинник журналу часто використовують для оцінки впливовості журналу в певній галузі [7]. Класичний імпакт-чинник обчислюється за трирічний період як усереднене співвідношення кількості цитувань статей у журналі протягом поточного року до загальної кількості статей, надрукованих у цьому журналі за два попередні роки.

Наукометричний апарат Web of Science Core Collection, який є найбільш повною базою цитувань з 1900 року по теперішній час і містить відомості про понад один мільярд бібліографічних посилань, отриманих внаслідок аналізу авторитетних рецензованих журналів, книжок і матеріалів конференцій, дозволяє розрахувати імпакт-чинник журналу за трирічний період [8].

Наукометричний апарат Scopus забезпечує отримання показників цитованості наукових праць у виданнях, опублікованих після 1996 року, зокрема показника SCImago Journal Rank (SJR) як співвідношення кількості цитувань публікацій журналу впродовж поточного року до кількості публікацій, надрукованих у журналі за три попередні роки [9]. У підрахунку SJR враховують не лише кількісні характеристики — загальну кількість цитувань, а й якісні — розподіл цитувань по роках і авторитетність джерел цитувань [7].

На жаль, доступ до порталів Web of Science і Scopus можливий лише за наявності передплати [7]. Водночас науковцям, аби дізнатися загальну кількість проіндексованих публікацій, загальну кількість цитувань, h-індекс та деякі інші показники, досить скористатися безкоштовним Scopus preview за адресою: <http://www.scopus.com/search/form/authorFreeLookup.url> [10].

На відміну від комерційних наукових бібліографічних баз Web of Science Core Collection і Scopus, існує також пошукова система Google

Scholar із вільним доступом, яка індексує повний текст наукових публікацій усіх форматів і дисциплін, включає в себе більшість рецензованих журналів найбільших наукових видавництв Європи й Америки [6]. Google Scholar надає доступ до анотацій статей, в яких розглядається процитована стаття, що забезпечує індекс цитованості. На жаль, цією базою індексуються й документи, що не пройшли належної експертної оцінки.

Натомість наявність статті в одній із міжнародних баз ще не є підтвердженням її якості, важливими є ті кількісні показники, які цими системами розраховуються для кожної статті/автора/організації. На сучасному етапі розвитку науки велику увагу приділяють рейтинговій оцінці журналів, яка відображає якість статей, індекс цитування та інші індикатори наукової публікації. Тому кожне видання вимагає моніторингу та критичного наукометричного аналізу.

В базах даних Scopus і Web of Science Core Collection представлено 2 українських наукових журналів медико-біологічного профілю: «Цитология и генетика» (засновник — Інститут клітинної біології та генетичної інженерії НАН України, журнал перекладається на англійську мову та перевидається в США видавництвом «Allerton Press, Inc.» під назвою «Cytology and Genetics», імпакт-чинник — 0,324) і «Нейрофізіологія» (засновник — Інститут фізіології ім. О.О. Богомольця НАН України, журнал видається в США видавництвом «Kluwer Academic/Plenum Publishers» під назвою «Neurophysiology», імпакт-чинник — 0,207) [11-14]. Для порівняння — 2016 року за даними систематичного й об'єктивного засобу оцінки та порівняння провідних світових наукових журналів «InCites™ Journal Citation Reports®», який випускає компанія «Thomson Reuters» (раніше «Institute for Scientific Information», США), першу трійку журналів медико-біологічного профілю з найвищим імпакт-чинником склали «CA: A Cancer Journal for Clinicals» (імпакт-чинник 187,040), «New England Journal of Medicine» (72,406) і «Nature Reviews Drug Discovery» (57,000) [14].

До загальнодоступного порталу SCImago Journal & Country Rank, який включає в себе журнали, що містяться в базі даних Scopus (Elsevier B.V.), увійшли 11 журналів України медико-біологічного профілю (табл. 6) [15]. Понад

Оригінальні дослідження

Таблиця 6. Рейтинг журналів України медико-біологічного профілю 2016 року за даними SCImago Journal & Country Rank [www.scimagojr.com/journalrank.php?country=UA]

№ п/п	Журнал	Видавець	ISSN	SJR	h-індекс
1	Experimental Oncology [Exp Onc] (<i>англ.</i>) — http://www.exp-oncology.com.ua	Інститут експериментальної патології, онкології і радіобіології ім. Р.Є. Кавецького НАН України	0204-3564 1812-9269	0,375	35
2	Vestnik Zoologii [Vestnik Zoologii] (<i>англ.</i>) — www.v-zool.kiev.ua http://www.vzoologii.eu	Інститут зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України	2073-2333 0084-5604	0,300	7
3	Проблеми радіаційної медицини та радіобіології [Probl Radiac Med Radiobiol] (<i>укр./рос., англ.</i>) — http://radiationproblems.org.ua	Державна установа «Національний науковий центр радіаційної медицини НАМН України»	2313-4607 2304-8336	0,217	2
4	The Ukrainian biochemical journal [Ukr Biochem J] (<i>англ.</i>) — http://ukrbiochemjournal.org	Інститут біохімії ім. О.В. Палладіна НАН України	2413-5003 2409-4943	0,206	11
5	Biopolymers and Cell [Biopolym Cell] (<i>англ.</i>) — www.biopolymers.org.ua	Інститут молекулярної біології і генетики НАН України	1993-6842 0233-7657	0,197	12
6	Проблемы криобиологии и криомедицины [Probl Cryobiol Cryomed] (<i>рос./укр., англ.</i>) — www.cryo.org.ua/journal	Інститут проблем криобіології і криомедицини НАН України	2518-7376 2307-6143	0,188	2
7	Cytology and Genetics [Cytol Genet] (<i>англ.</i>) — www.cytgen.com	Інститут клітинної біології і генетичної інженерії НАН України	1934-9440 0095-4527	0,155	11
8	Фізіологічний журнал [Fiziol Zh] (<i>укр., рос., англ.</i>) — www.kiev.ua/uk/Фізіологічний_журнал	Інститут фізіології ім. О.О. Богомольця НАН України	0201-8489	0,130	9
9	Лікарська справа [Lik Sprava] (<i>укр., рос., англ., нім., франц., польск., італ., іспан., чешск., португал., китай.</i>) — https://www.vrachebnoedelo.com.ua	Національна медична академія післядипломної освіти ім. П.Л. Шупика МОЗ України	- 1019-5297	0,112	7
10	Мікробіологічний журнал [Mikrobiol Z] (<i>укр., рос., англ.</i>) — microbiolj.org.ua	Інститут мікробіології і вірусології ім. Д.К. Заболотного НАН України	- 1028-0987	0,105	7
11	Клінічна хірургія [Klin Khirurgiia] (<i>укр., рос., англ.</i>) — http://hirurgiya.com.ua	Державна установа «Національний інститут хірургії і трансплантології ім. О.О. Шалімова НАМН України»	2522-1396 0023-2130	0,102	5

Примітка: «ISSN» — online/print; «SJR» — середня кількість бібліографічних посилань 2016 року на публікації в журналі за 2013-2015 роки; «h-індекс» — найбільше значення h, коли h публікацій у журналі мають принаймні h бібліографічних посилань.

половину з цих журналів віднесено до категорії «Медицина (різне)» (6 видань), і ще по одному виданню — до категорій «Онкологія/Дослідження раку», «Біохімія, генетика і молекулярна біологія», «Генетика/Гістологія», «Хірургія» та «Зоологія/Екологія, еволюція і поведінка».

Водночас застосування такого показника, як імпаکت-чинник журналу, має свої недоліки [16]. Зокрема, наукові журнали в галузях, в яких прийнято вказувати великі списки використаної літератури та які отримують більшість цитувань впродовж трьохлітнього вікна підрахунку, завжди матимуть вищі імпаکت-чинники порівняно з журналами інших галузей. Так, у біології середній імпакт-чинник журналу становить 30, а в математиці — лише 3.

Для вирішення даної проблеми існує кілька підходів, які, як правило, використовують різноманітні нормовані наукометричні показники [16]. Одним із них є квартиль — категорія наукового журналу, яка залежить від його бі-

бліометричних показників, що вказують на рівень його цитованості. За такого підходу кожен журнал потрапляє в один із чотирьох квартилів конкретної предметної галузі — від найвищого Q1 до найнижчого Q4. Орієнтація на квартиль журналу дозволяє врахувати особливості кожної наукової дисципліни. Дізнатися квартиль журналу можна у Web of Science Core Collection і на порталі SCImago Journal & Country Rank.

16 грудня 2012 року на щорічній конференції Американського товариства клітинної біології (American Society for Cell Biology) у Сан-Франциско було прийнято Декларацію про оцінювання наукових досліджень (San Francisco Declaration on Research Assessment) [17]. Вона закликає наукову громадськість відмовитися від використання імпакт-чинників для визначення результативності діяльності вчених і дослідницьких колективів, оскільки місія науки — отримання нових знань, а не маніпулювання цифрами.

Для підвищення цитування публікацій журналу та досягнення значущого імпаکت-чинника (числовий показник важливості наукового журналу) необхідно скрупульозно відбирати статті та піддавати їх ретельному незалежному рецензуванню двома або трьома фахівцями з профілю надісланої в редакцію статті; ретельно добирати назви та ключові слова до статей; залучати авторів із високим індексом Хірша; публікувати проблемні статті великих авторських колективів; розміщувати огляди, бажано в перших номерах журналу; щонайменше раз на рік випускати спеціалізовані номери, присвячені актуальним проблемам предметної царини журналу, здійснювати високопрофесійний переклад англійською мовою з дотриманням загальноприйнятої наукової термінології [6].

Редколегії деяких наукових журналів (наприклад, редколегія журналу «Технічна електродинаміка») пропонують розлогі інструкції з підвищення рейтингу та імпаکت-чинника видання [18, 19].

Водночас потрібно пам'ятати, що наукометричні дані є лише допоміжними індикаторами в оцінці наукового доробку, а перше правило знаменитого Лейденського маніфесту, який пропонує десять принципів коректного використання наукометрії, вчить, що не можна підміняти експертну оцінку кількісною [16, 20]. Тим не менше, зважене використання наукометричних показників у процесі оцінки наукового доробку співробітника, колективу або організації за кількістю публікацій у виданнях, що індексуються в міжнародних наукометричних базах, теоретично здатне позитивно вплинути на зростання їх наукової продуктивності.

Висновки

1. У Журналі опубліковано 807 наукових праць протягом 1996-2017 років.
2. Найбільша кількість публікацій припадає на 2012 (54 записи) та 2013 (50 записів) роки.
3. Переважну частину публікацій становлять оригінальні дослідження (66,5% від загальної кількості).
4. Співвідношення між публікаціями оригінальних експериментальних і клінічних досліджень становить 1:3.
5. Найбільшу кількість публікацій за клінічною тематикою присвячено цукровому діабету (49,5% від загальної кількості) та патології щитоподібної залози (24,4%).
6. Співвідношення між публікаціями з питань діагностики та лікування становить 1:3.
7. Найбільшу кількість публікацій за експериментальною тематикою присвячено щитоподібній (22,8% від загальної кількості), підшлунковій (22,8%) і наднирковим (25,4%) залозам.
8. Останніми декількома роками рівень публікацій залишається стабільним.
9. Необхідна розробка комплексної програми з підвищення цитування публікацій та отримання імпакт-чинника.

Подяка

Автори висловлюють щирі подяки доктору біологічних наук, старшому науковому співробітнику Мишуніній Т.М. за допомогу у підготовці рукопису.

Список використаної літератури

1. www.iem.net.ua/for-specialists/magazine/.
2. www.endokrynologia.kiev.ua.
3. Aad G, Abbott B, Abdallah J, Abidinov O, Aben R, Abolins M et al. Combined measurement of the higgs boson mass in pp collisions at $\sqrt{s}=7$ and 8 TeV with the ATLAS and CMS experiments. Phys Rev Lett. 2015 May;114(19):191803.
4. Дзяк ГВ, Потоцкая ОЮ. Российский индекс научного цитирования как оптимальная наукометрическая база для анализа украинской научной периодики. Морфология. 2013; VII(3):127–37. (Dzyak GV, Pototskaya OYu. The Russian index of scientific citation as the optimal scientometric base for the analysis of the Ukrainian scientific periodic. Morphologia. 2013; VII (3): 127–37).
5. Єрмаков СС. Проблеми та перспективи публікації статті в українському журналі, що входить до зарубіжної наукометричної бази. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. 2013;112(2):104–12. (Yermakov SS. Problems and perspectives of article publication in the Ukrainian magazine, which is part of the foreign science-computer base. Visnyk Chernihiv's'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu. Seriya: Pedahohichni nauky. Fizychnе vykhovannya ta sport. 2013;112 (2):104–12).
6. Колодницький ВМ. Аналіз цитування статей журналу «Сверхтвердые материалы» з метою прогнозу та підвищення його імпакт-фактора. Наука України у світовому інформаційному просторі. 2012;(6):16–9. (Kolodnits'kyu VM. An analysis of the citation of the articles of the magazine «Supertvordye materialy» in order to predict and increase its impact factor. Nauka Ukrainy u svitovomu informatsiynomu prostori. 2012;(6):16–9).
7. Назаровець С. Наукометричні ресурси: у допомогу проведення та представлення наукових досліджень. <http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3015/scientometrics.pdf>. (Nazarovets' S. Scientifical resources: for help with the performance and presentation of scientific research. <http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3015/scientometrics.pdf>).
8. Garfield E. The history and meaning of the journal impact factor. JAMA. 2006 Jan;295(1):90–3.
9. González-Pereira B, Guerrero-Boteb VP, Moya-Anegón F. A new approach to the metric of journals' scientific prestige: The SJR indicator. J Informetrics. 2010;4(3):379–91.

10. <http://www.scopus.com/search/form/authorFreeLookup.url>.
11. cytgen.com/en/CytoGen/index.htm.
12. <https://link.springer.com/journal/11062>.
13. www.nbuviap.gov.ua/bpnu/pdf/jour_wos_2016.pdf.
14. https://www.researchgate.net/publication/317639994_2017_Latest_Impact_Factors_2016_Journal_Citation_Reports_Thomson_Reuters.
15. <http://www.scimagojr.com/journalrank.php?country=UA>.
16. Назаровець С. Квартильний підхід до проблеми стимулювання росту наукової продуктивності в університетах. Бібліотечний форум: історія, теорія і практика. 2016;2(4):10–2. (Nazarovets' S. A quadratic approach to the problem of stimulating the growth of scientific productivity in universities. Bibliotechnyy forum: istoriya, teoriya i praktyka. 2016;2(4):10.
17. <https://sfdora.org/read/>.
18. techned.org.ua/download/analiz_ukr.pdf.
19. http://techned.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=529&Itemid=77.
20. Hicks D, Wouters P, Waltman L, de Rijcke S, Rafols I. Bibliometrics: The Leiden Manifesto for research metrics. Nature. 2015 Apr;520(7548):429–31.

(Надійшла до редакції 26.03.2018 р.)

Библиометрический анализ научных публикаций в журнале «Эндокринология» за 1996-2017 годы

И.П. Пастер, Е.Я. Гирявенко

ГУ «Институт эндокринологии и обмена веществ имени В.П. Комиссаренко НАМН Украины»

Резюме. Цель — провести библиометрический анализ научных публикаций в журнале «Эндокринология» за период 1996-2017 годы. **Материал и методы.** Объектом исследования стали все номера журнала за 1996-2017 годы, а предметом исследования — заголовки рубрик и научных публикаций, а также (выборочно) научные публикации или рефераты к ним. Методы исследования — отбор, библиографическая характеристика, группировка и системный контент-анализ научных публикаций в журнале. Контент-анализ, или количественный анализ документов заключается в переводе массовой текстовой информации в количественные показатели. **Результаты.** В журнале опубликовано 807 научных работ в течение 1996-2017 годов. Наибольшее количество публикаций приходится на 2012 (54 записи) и 2013 (50 записей) годы. Большую часть публикаций составляют оригинальные исследования (66,5% от общего количества). Соотношение между публикациями оригинальных экспериментальных и клинических исследований составляет 1:3. Наибольшее количество публикаций по клинической тематике посвящено сахарному диабету (49,5% от общего количества) и патологии щитовидной железы (24,4%).

Соотношение между публикациями по вопросам диагностики и лечения составляет 1:3. Наибольшее количество публикаций по экспериментальной тематике посвящено щитовидной (22,8% от общего количества), поджелудочной (22,8%) и надпочечным (25,4%) железам. **Выводы.** В последние несколько лет уровень публикаций остается стабильным. Необходима разработка комплексной программы по повышению цитирования публикаций и получения импакт-фактора.

Ключевые слова: журнал «Эндокринология», научные публикации, библиометрический анализ.

Bibliometric analysis of scientific publication in journal «Endokrynologia» for 1996-2017 years

I.P. Pasteur, O.Ya. Giryavenko

State institution «V.P. Komisarenko Institute of Endocrinology and Metabolism, Nat. Acad. Med. Sci. of Ukraine»

Abstract. The aim is to conduct a bibliometric analysis of scientific publications in the journal «Endocrinology» for the period 1996-2017. **Material and methods.** The object of the study was all the issues of the journal for 1996-2017, and the subject of the research were headings of headings and scientific publications, as well as (selectively) scientific publications or abstracts to them. Methods of research — selection, bibliographic description, grouping and system content analysis of scientific publications in the journal. Content analysis, or a quantitative analysis of documents, consists in translating mass textual information into quantitative indicators. **Results.** The journal published 807 scientific works during 1996-2017. The largest number of publications falls on 2012 (54 entries) and 2013 (50 entries) years. Most of the publications are original studies (66.5% of the total). The ratio between publications of original experimental and clinical studies is 1:3. The largest number of publications on clinical topics is devoted to diabetes mellitus (49.5% of the total) and thyroid pathology (24.4%). The ratio between publications on diagnosis and treatment is 1:3. The greatest number of publications on experimental topics is devoted to the thyroid (22.8% of the total), pancreas (22.8%) and adrenal (25.4%) glands. **Conclusions.** In the past few years, the level of publications remains stable. It is necessary to develop a comprehensive program to increase the citation of publications and obtain the impact-factor.

Keywords: journal «Endokrynologia», scientific publication, bibliometric analysis.